

Una primera versió d'aquest article es va publicar al butlletí *Mientras Tanto*, al juliol de 2018.

Els límits del moviment ecologista **¿Ecologisme social i transformador o ecologisme pal·liatiu?**

"Amb la correlació de poder existent és perfectament imaginable una" puntada endavant "que garanteixi els nivells de vida desitjats a una part minoritària i privilegiada, a costa de la desposseïció d'amplis sectors de població." (...)

"(...) exposar la cruesa d'aquestes dades i exigir que sigui la prioritat de les agendes polítiques és titllat, sovint, de catastrofista.

És un error garrafal confondre la consciència de les dades amb la catàstrofe. Les dades són dades i és absurd rebel·lar-se contra ells. La catàstrofe és que COP després COP es constati que anem al col·lapse i els resultats siguin irrellevants.

La catàstrofe és no fer res. Ningú crida a la seva doctora catastrofista quan li diagnostica un tumor. Més aviat, afronta el procés de curació, reorientant tot cap a la prioritat de conservar la vida. Això és el que toca ara. Aquesta la tasca política més important, heroica i bonica que tenim per davant. "Yayo Herrero

https://www.eldiario.es/zonacritica/catastrofe-hacer_6_754934521.html

"Ara són els" mercats "(no sense la connivència o, fins i tot, el suport i el patrocini tàcit o explícit dels impotents i desventurats governs estatals) els que han usurpat la primera i l'última paraula a l'hora de negociar la línia que separa el realista del poc realista. I els "mercats" són un àlies per designar forces anònimes, sense rostre ni domicili fix: forces que ningú ha triat i que ningú és capaç de limitar, controlar o guiar. "

Zygmunt Bauman i Leònides Donskis. "Ceguesa Moral. La pèrdua de sensibilitat en la modernitat líquida "

Base social i activisme ecologista

Aquest text continua l'anàlisi començat a " [Apunts sobre l'eix verd que s'esvaeix](#) ", on s'abordava l'absència del conflicte ambiental a l'agenda de mobilització social. Partint d'Albert Recio (1), l'anàlisi s'inscriu en la reflexió de Pau Massachs sobre potencialitats i limitacions de les TIC en el moviment ecologista organitzat (2).

Es tracta d'anar més enllà de la gastada expressió «la gent», un lloc comú entre ecologistes a l'hora de decidir què es fa i com es porta a terme el que s'ha decidit. Ja se sap, "la gent" no vol informacions pessimistes, "la gent" no té temps per llegir documents llargs o complexos, "la gent" vol coses senzilles, positives i concretes ...; aquesta "gent" justifica qualsevol activitat de protesta sense més reflexió de fons, activitat que, en molts casos, respon a interessos dels que «la gent» no té ni idea.

Per superar **la fal·làcia de "la gent"** s'apunten quatre línies: **l'evolució històrica del moviment ecologista**, una aproximació a **l'estructura social en què inscriu la seva acció**, **la funció pal·liativa que compleix ara per ara**, i un **esbós de perspectives** per afrontar les limitacions amb què intervé / intervenim (si hi ha voluntat).

1. - El moviment ecologista ha canviat (i molt) des dels seus inicis fins avui

Tot i que la Cimera de la Terra (Estocolm 1972) es considera la seva referència inicial, en realitat és el resultat d'un treball que s'inicia als pocs anys del final de la Segona Guerra Mundial, quan alguns nuclis de científics i tècnics comencen a prendre consciència del **binomi producció - destrucció** del *desenvolupament* industrial. Un treball que cristal·litza en llibres com "*Primavera silenciosa*" (Rachel Carson, 1963), en documents com "*Els límits del creixement*" (informe del MIT al Club de Roma, 1971), o en iniciatives com el simposi "*El paper de l'home en els canvis de la faç de la Terra*" (Estats Units, 1955), etc. En l'energia, es vinculen el pacifisme i el moviment contra l'energia nuclear, relacionant nuclearització militar i civil.

Llegits des de la perspectiva d'avui, les reflexions i denúncies d'aquesta primera etapa sorprenen per la seva actualitat, lucidesa i radicalitat. Formen part de la crítica global al capitalisme. Encara que el marc de la Guerra Freda va fer impossible una confluència amb *les esquerres* per causes que mereixerien un estudi propi. Denuncien els impactes que industrialització i *desenvolupament* provoquen en ecosistemes renovables i recursos no renovables (extracció fins a l'esgotament per la lògica implacable del lucre). La seva vigència ens dóna una pista valuosa del que ha anat passant.

Perquè, seguint a Naredo (3), el significatiu és que **es pot establir una línia de fractura al moviment ecologista a partir dels anys 80** (que no per casualitat és el període en què la doctrina neoliberal passa de «run-run» acadèmic a imposició política agressiva). Aquesta **fractura** es mostra en un menor rigor i concreció en les investigacions, i en el descens del nivell d'exigència i concreció de les alternatives. La **fractura** es formalitza amb el reconeixement oficial de la *crisi ecològica* a la *Cimera de Rio* el 1992.

Si Estocolm 1972 va ser l'eclosió de l'avanç en la consciència ambiental iniciada en els 50; Rio 1992 va institucionalitzar el retrocés iniciat en els anys 80.

Naredo mostra aquesta fractura **contrastant els documents anteriors als anys 80 amb tot el que es redacta després**. Els documents dels anys 70 plantegen diagnòstics contundents, quantifiquen, fixen objectius en forma de lleis i mesures concretes a aplicar des del poder polític i les institucions, per a realitzar uns canvis considerats urgents (4). En canvi, a partir dels 80, i especialment després de 1992, els objectius perden concreció; apareixen les *planificacions indicatives*; lleis i reglaments vinculants són substituïts per *acords voluntaris* redactats amb participació d'empreses implicades en la devastació ambiental; les *forces* que han d'intervenir es limiten a una difusa "societat civil" (de la qual formen part tant els que obtenen lucre de la devastació ambiental, com els que pateixen les conseqüències de la mateixa), les ONG i, en alguns apartats, les entitats municipals (recordem el paper inútil i cosmètic de les "Agendes 21" institucionalitzades a Rio 92).

En conjunt, es passa de determinar qui són els responsables a proclamar que "tots som responsables" (5). **D'aquest recorregut històric sorgeix una primera aproximació a la buidor del concepte "la gent"**.

En el camp de l'energia el canvi va ser significatiu: mentre el conflicte es limitava a la denúncia i a l'alternativa genèrica, es va gaudir d'un consens social i polític elevat (exemple, l'acceptació gairebé universal de les energies renovables com alternatives al model fòssil i nuclear), però quan el conflicte va passar de la "problemàtica" a la "resolútica", amb mesures concretes,

delimitació de responsabilitats, afectació d'interessos, inversions econòmiques i canvis en les pautes de vida i consum de sectors socials, el consens inicial es desvanecia, i el NIMBY (o SPAN) van apareixer en múltiples formes (6). Una conseqüència de la manca de polítiques.

El moviment ecologista s'ha desenvolupat, sobretot, en països del Primer Món (7). Quan la imposició de polítiques neoliberals van portar a la reducció i fragmentació de les classes treballadores (per externalització de la producció), i a l'enfonsament del moviment polític i social que articulaven, l'*adaptació* de les ONG ecologistes es va accelerar. El moviment va adoptar l'individualisme, el discurs «post», el particularisme, la substitució de l'anàlisi en clau conflicte per l'anàlisi en clau «problema» que afecta "la gent", el "activisme virtual", etc (8).

Encara que aquesta adaptació és comú a la majoria del «ONGismo» en el cas de l'ecologia té una gravetat especial per les implicacions globals, l'adaptació **no es pot separar de la funció pal·liativa que ha portat a la creació de l'anomenat Tercer Sector**, en el qual, però, les organitzacions ecologistes no acaben d'aconseguir reconeixement institucional; precisament per les característiques del conflicte que aborden, que no pot reduir-se a l'atenció individual de casos des de la pròpia ONG (9).

Base social, conflictes i ecologisme banal

En el Primer Món les elits són tolerants amb la contestació social a l'a devastació ambiental i les desigualtats socials creixents. En altres parts del món afectades per l'espoli massiu, la *pertorbació* que provoquen la mobilització de persones **afectades / conscienciades per conflictes ambientals i socials** es resol amb repressió i violència directa (10), però en el Primer Món l'estratègia és més complexa. Una revisió dels tipus de conflictes ambientals i la seva vinculació amb la base social afectada l'o demostra.

Tomemos el reconeixement universal de l'anomenada "pobresa energètica", **compartit tant per les organitzacions del Tercer Sector com per conclave internacionals de representants dels que manen**, és un cas de manual pel **tractament pal·liatiu de les desigualtats**. S'assumeix l'existència d'un *precariat* sense relació amb la vida laboral com **una realitat que està aquí per quedar-se**; un *precariat*, la quantitat (i qualitat) del qual canvia en funció de la variable de consum que s'aborda. L'atenció pal·liativa a una fracció d'aquest *precariat*, per ONGs del Tercer Sector que hi ha n amb empreses i administracions, es presenta com a *solució* a una "pobresa energètica" que gaudeix d'omnipresència publicitària (11).

Aquí es dona una **segona aproximació a la buidor de "la gent"**. En nom de "la gent", s'actua sobre grups socials de *precaris*, que inclouen a gran part de persones aturades (uns 4,4 milions en 2016 sobre 22,8 milions de persones actives), però també a una part dels 18,3 milions de persones considerades *ocupades*, tenint en compte que en aquesta categoria estadística, "es consideren persones ocupades o persones amb ocupació, a totes aquelles de 16 i més anys que durant la setmana de referència han treballat almenys una hora a canvi d'una retribució (salari, jornal, benefici empresarial) en diners o en espècie." (12)

És a dir, hi ha el *precariat* i hi ha "la gent". Al marge de les desigualtats creixents es desplega un activisme ecologista dirigit a "totes les persones". Per entendre els límits s'han d'analitzar els dos tipus bàsics de conflicte ambiental, i la forma en què participen les **organitzacions ecologistes consolidades**, és a dir, organitzacions registrades legalment, amb persones associades i cotitzants, amb equips que treballen de forma remunerada al costat de voluntàries que no cobren, que disposen d'un mínim d'infraestructura logística (seu o local, projecció a la

xarxa, etc.), de presència en el teixit social, i de relacions formals amb mitjans d'informació, i institucions polítiques i culturals.

Els **conflictes ambientals més** nombrosos, tot i que els menys visibles en els mitjans, afecten a impactes **de tipus concret i local**, fàcilment perceptibles per les persones del territori afectat. Relacionats, gairebé sempre, amb projectes d'infraestructures sobre espais no urbanitzats, o amb *actuacions* que alteren espais considerats estables (projectes de nou urbanisme o de remodelació de l'existent, vies de transport, extraccions mineres o infraestructures energètiques). Són conflictes que, si cristal·litzen, provoquen una mobilització àmplia i directa, perquè en ser fàcilment **visibles** la seva denúncia és fàcilment i explicable i assumible per les persones afectades en termes de sentiments agredits de pertinença o identitat, o de prioritat d'afany de lucre a costa de l'entorn. Com afecten comunitats concretes, ofereixen moltes vies de participació social creativa.

En aquests conflictes, és la quantitat i l'heterogeneïtat de persones afectades /conscienciades / mobilitzades la que determina la resposta des del poder (sigui d'empresa/ses implicada/es o de la mediació política institucional): La resposta pot anar des de polítiques persuasives basades en la imatge per prevenir la cristal·lització del conflicte, al foment de la divisió en la comunitat afectada (comptant amb el paper actiu dels *mitjans d'informació*). Habitualment s'invoca el "desenvolupament", el "treball", la "riquesa", o les "oportunitats" que suposarà el projecte previst, i no es pot descartar la compra directa o cooptació des del poder de persones claus en la mobilització amb Per tal de neutralitzar-les (lideratges o càrrecs representatius) o, en l'extrem oposat i segons la resposta, les campanyes de pressió o assetjament sobre les elles.

El paper de les organitzacions ecologistes consolidades en aquest tipus de conflictes varia en funció de si l'àmbit d'activitat de l'ONG és global, local o regional. Poden mantenir-se totalment al marge, donar suport amb denúncies genèriques des de la distància o assumir protagonisme; donar suport al col·lectiu ciutadà que impulsa la mobilització aportant logística, mitjans de difusió, assessorament tècnic o legal; o realitzar funcions d'interlocutor amb el poder empresarial o polític implicat. Dependrà de l'estratègia de l'ONG i de la incidència del conflicte a la base de persones associades / cotitzants.

La forma en què es desenvolupi i resolgui el conflicte determinarà la relació entre organitzacions ecologistes consolidades (segons el grau d'implicació) i la base social afectada. Pot desembocar en l'increment, o reducció, del prestigi de l'ONG, del nombre de persones associades, del seu pes polític com a referent, etc .; les variables, com és fàcil d'imaginar, són tantes com sectors socials, i no es poden generalitzar en termes de "la gent".

Però és en els **conflictes ambientals globals** on la funció pal·liativa d'organitzacions ecologistes consolidades es revela clau per a la **gestió correcta** per part dels responsables.

Els conflictes globals estan provocats per impactes que no són directament perceptibles, que afecten l'aire, l'aigua, el sòl o el subsòl; que impliquen energia i residus, que afecten la biodiversitat a nivells regionals (o fins i tot planetaris), a espais remots, a ecosistemes complets o espècies exòtiques; són conflictes que arriben a àmplies capes socials del Primer Món a través dels mitjans, perquè la seva envergadura, llunyania i importància **els fa aparèixer amb freqüència, tot i no ser directament visibles**.

La seva presència en els mitjans provoca la necessitat de donar resposta a una part de les persones informades (i el seu complement, la resignació i l'oblit en altra part). Per a aquest

sector *conscienciat* les ONG posen en marxa un a **dinàmica circular de respostes** pal·liatives. Com la gravetat del "problema" incentiva la necessitat de "fer alguna cosa", les organitzacions ecologistes consolidades canalitzen aquesta necessitat; una necessitat que, per força, ha d'obtenir un resultat positiu (parcial o total), perquè el cercle no pot concloure en frustració ja que devaluaria el paper de l'organització implicada. És en aquesta dinàmica circular les Tecnologies de la Informació i la Comunicació (TIC) i la seva derivada banal, el "ciberactivisme", són claus.

Abans de seguir, uns apunts relacionats.

- Els conflictes ambientals globals impliquen activitats productiu - destructives a gran escala (extracció de recursos i abocaments de residus), intervenen grans empreses o grups financers, suposen grans moviments de capital, impliquen la participació de governs i institucions internacionals, etc .. Per la seva envergadura són conflictes en què és molt difícil incidir realment, i també és molt difícil saber si la incidència (real o virtual) o frece resultat. La complexitat i amplitud del conflicte dificulta la percepció d ' "èxit" o "fracàs".

- A diferència dels conflictes locals, adquirir consciència d'un conflicte global requereix formació, curiositat activa i una consciència especial. Poden donar-se causes que no són perceptibles directament (dioxines, nitrats, radiacions ionitzants, partícules en l'aire, emissions de gasos d'efecte hivernacle, abocaments massius en àrees llunyanes, espoliació o extincions d'espècies, etc.); i les conseqüències són globals, o es donen en entorns allunyats del lloc on es generen les causes. **"La gent" és, en aquest cas, és un grup social diferent**, que viu majoritàriament en ciutats o urbanitzacions residencials, amb formació i temps disponible, que busca que la seva presa de consciència es tradueixi en activitat (o alguna cosa que es li sembli). Aquí entren en joc les TIC.

Les i els activistes dels anys 80 recordem les campanyes de targetes postals de Greenpeace; es remetien a persones amb poder polític, o a presidents d'empreses, amb una petició concreta o genèrica. La seva eficàcia oscil·lava entre discutible i nul·la, però la seva logística reforçava la sensació que "es feia alguna cosa". Les TIC han generalitzat les peticions, ampliant el seu abast, potenciant la difusió i reduint la logística al mínim. Han donat l'impuls definitiu al **ciberactivisme**, a l'**ecologisme banal** i l'**activisme virtual des de la comoditat de la butaca**, el que fuig del conflicte i se centra en el problema; que substitueix l'objectiu concret pel *fer alguna cosa*. **Que dona prioritat al benestar anímic de la persona que actua (a la seva percepció i satisfacció) sobre l'eficàcia de l'actuació**. El ciberactivisme imposa la difusió sió d'una imatge *d'èxit* en lloc d'un coneixement rigorós de l'estat real del conflicte sobre el qual es pretén *actuar*.

El ciberactivisme es redueix a comunicació i acció, exclou debat i reflexió. El seu potencial és enorme: es calcula que, en els tres últims mesos del 2016, 29 milions de persones entre 16 i 74 anys (un 84,6% de la població d'Espanya) van fa servir internet des de dispositius mòbils o ordinadors personals per a diversos fins, de la documentació a l'entreteniment (13). Una part d'elles ho ha fet per actuar.

El nivell més elemental de ciberactivisme són les **plataformes de peticions** que combinen l'oferta gratuïta de difusió amb la demanda d'aportació econòmica per augmentar l'abast de la petició una vegada iniciada. *Change.org*, declara a la seva pàgina web que disposa de 226.376.565 persones actuant; una altra d'elles, *Avaaz* (presentada com "*el moviment Avaaz*") diu disposar de 47.833.388 *membres* a tot el món (14).

En el cas de les ONG, el *activisme virtual* és específic per a cadascuna. I el seu caràcter pal·liatiu queda més en evidència en l'ecologia per diversos motius: el contrast entre els conflictes globals que aborda i la resposta local, la qualitat i precisió dels destinataris de la petició, la definició d'objectius i, sobretot, la *absència de verificació dels resultats*.

Així "*Salva la Selva*", l'única pàgina de peticions de contingut específicament mediambiental, presentava 64 peticions *d'acció* en la seva web mitjançant l'enviament de cartes a polítics locals o de la Unió Europea sobre conflictes ambientals a Amèrica Llatina, Àfrica i Àsia. El tema d'algunes de les peticions es repeteix: 11 d'elles, per exemple, estaven relacionades amb l'oli de palma; d'altra banda, el suport per a cada petició oscil·lava entre més de 290.000 i menys de 15.000 enviaments. El web de "*Salva la Selva*" detalla 18 èxits, que van des de l'abandó de plans d'urbanització d'espais naturals (abandonament que pot respondre a múltiples factors, especialment econòmics), a la correcció d'una informació falsa sobre animals en un canal de entreteniment de TV de pagament, passant per diverses sentències judicials. Moltes de les peticions recollides en "*Salva la Selva*" corresponen a iniciatives locals d'organitzacions de defensa indígena a les que la web ofereix cobertura. En alguns casos, "*Salva la Selva*" reconeix que l'èxit obtingut no es pot valorar amb precisió.

Però són les organitzacions ecologistes consolidades a nivell estatal les que ofereixen una millor perspectiva sobre el veritable valor de l'*activisme virtual*. En el cas de *Greenpeace*, el seu web destaca 10 "campanyes" de *ciberactivisme*, sis d'elles es refereixen a conflictes que es desenvolupen en espais remots (des d'Indonèsia als boscos boreals o l'Àrtic i l'Antàrtic), 7 tenen destinataris genèrics (des "els supermercats" a "els governs" passant per grups d'empreses); només 3 interpel·len a interlocutors concrets, amb poder real de presa de decisions.

La pàgina de *victòries* de *Greenpeace* és molt definitòria dels resultats de l'*activisme virtual*. Organitzada per anys d'existència de l'organització, es remunta a 1972, a l'acció que li va donar origen; el significatiu és que en 2017 (7 *victòries* reflectides a la web) *Greenpeace* considera com *victòries* pròpies el tancament de les tèrmiques de carbó d'IBERDROLA (una decisió empresarial vinculada a les seves polítiques d'expansió internacional), el tancament de la central nuclear de Garoña (fruit d'un desacord entre els seus propietàries, ENEL-ENDESA i IBERDROLA), o un acord internacional històric per protegir l'Àrtic de la pesca industrial signat per nou països de la UE. És important assenyalar que *Greenpeace* consigna com *victòries* tres **compromisos voluntaris de grans empreses que no tenen concreció definida**.

En el cas d'*Ecologistes en Acció* també hi ha una pàgina de ciberaccions que es remunta a juny de 2007. En ella figuren més de 120 ciberaccions, que en determinats casos es classifiquen com finalitzades. El web inclou peticions de microfinançament per a projectes, i rèpliques de peticions presentades en altres plataformes com *Change.org*, o d'altres ONGs ecologistes. En 2017 apareixen 22 ciberaccions, que inclouen reivindicacions veïnals, locals, regionals, peticions de microfinançament per a activitats de la pròpia ONG, recollides de signatures genèriques i dos amb peticions a nivell de la Unió Europea. Fora de considerar finalitzades determinades ciberaccions, *Ecologistes en Acció* no s'adjudica *victòries* en les seves activitats, ni reivindica en exclusiva la seva participació en el tancament de Garoña (15).

Com a mostra de la distància entre l'*activisme virtual* i el conflicte real tenim la **campanya de protecció de les abelles davant els productes químics que estan provocant el seu extermini**. La gravetat i implicacions d'aquest conflicte el converteix en un dels més importants

de l'inici de segle. Tant *Greenpace* com *Salva la Selva* reivindiquen aquí una *victòria* (?) que es limita a la prohibició de l'ús de 4 substàncies químiques fortes, i només en l'àmbit de la Unió Europea. Es reconeix que encara hi ha multitud de productes tan perillosos com els prohibits, fins i tot al nivell regional europeu en què s'ha obtingut la suposada victòria. Però el conflicte de les abelles ni es limita a la Unió Europea, ni se circumscriu a uns quants insecticides. Es tracta d'un conflicte mundial i extrem, amb conseqüències ecològiques i socials molt greus, que implica a les grans companyies químiques, i que combina totes les amenaces que l'ecologisme va començar a denunciar el 1963, quan Rachel Carson va publicar "*Primavera silenciosa*", amb algunes noves i pitjors fruit de la cobdícia neoliberal (16).

Abordar des del ciberactivisme el conflicte de les abelles posa en evidència la fal·làcia pal·liativa que suposa l'activisme virtual.

Bé, però què cal fer?

Formular un diagnòstic encertat és el primer pas per afrontar un conflicte. El crit de desesperació contingut en el fragment de text de Yayo Herrero que encapçala aquest article és una cosa compartida per moltes de les persones que vam participar en l'activisme ecologista. El que no està compartit és el camí comú per actuar, i aquí, més enllà de l'inventari de mesures que la mateixa Yayo Herrero desgrana en el seu article (tan necessàries com gairebé impossibles de dur a terme amb la correlació de forces actual), cal un debat sobre **criteris ètics de l'activisme**, sense que això suposi aturar tot i posar-se a debatre. Plantejo vuit punts, podrien ser 14, o 20. L'important és començar. L'ordre d'exposició no indica prioritat.

- Superar al màxim el doble llenguatge. Mantenir el respecte i escoltar a qui s'expressa és la premissa bàsica de qualsevol debat. No tancar un debat fins a haver esgotat tota l'exposició de raons i valorat les seves causes, encara que el procés pugui portar temps.

- Assumir el caràcter polític de l'activisme ecologista. Superar el discurs sobre "la gent" i el "tots som responsables". Denunciar amb la major concreció possible, assenyalant els veritables responsables. Superar l'addicció compulsiva d'aparèixer en els mitjans i buscar la vinculació i el diàleg amb els sectors socials concrets afectats pels conflictes.

- No presentar com a solucions (o victòries) el que són compromisos. Anomenar els compromisos pel seu nom i explicar les limitacions per les quals pot ser necessari acceptar-los o assumir-los, però no adjudicar-les un valor de *solució* que no tenen.

- Diferenciar entre lluita i protesta, explicant el que es juga en la primera (el preu del fracàs) i les limitacions de la segona (pura expressió d'enuig sense més conseqüències).

- No renunciar a denunciar els conflictes ocultant com problemes. No afrontar un conflicte sense **explicar clarament la seva complexitat, les seves implicacions i el / s / la / les responsable / responsables** del mateix.

- Interrogar-se sobre les zones de confort que ens ofereixen els que manen i els que governen en nom seu, i o que suposa mantenir-se en elles i el preu que es pagarà per sortir-ne.

- Superar l'individualisme (*l'activisme virtual* és una de les seves fórmules, però hi ha més) buscar el contacte presencial i el debat personal més enllà de les pantalles d'ordinador.

Tenir paciència, la realitat és que en la lluita ecologista, ara per ara, gairebé tot està perdut, així que què podem perdre si canviem de manera de fer?

NOTES:

(1) <http://www.mientrastanto.org/boletin-166/notas/romper-los-techos-de-cristal-despegarse-de-los-suelos-pegajosos>

(2) <http://www.mientrastanto.org/boletin-169/ensayo/activismo-y-euforia-tecnologica> i <http://www.mientrastanto.org/boletin-151/notas/el-ecologismo-y-sus-zones-de-confort>

(3) Naredo, José Manuel. "Arrels econòmiques del deteriorament ecològic i social: més enllà dels dogmes". Ed. Segle XXI. Edició 2006 i 2010, pag. 21.

(4) Obra citada, pàg 24 a 31.

(5) <http://www.mientrastanto.org/boletin-167/notas/apuntes-sobre-el-eje-verde-que-se-desvanece>

(6) NIMBY (acrònim de *Not In My Backyard*) es pot substituir per SPAN (Sí, Però Aquí No) quan fa referència a una infraestructura que es reconeix necessària, però que es rebutja d'entrada a la ubicació local proposada, sense una anàlisi rigorós que justifiqui el rebuig. Un exemple de manual el constitueixen les plataformes d'oposició ciutadana a projectes de parcs eòlics.

(7) Només cal comprovar la ubicació de la seu social de les *grans* organitzacions ecologistes *com*: Greenpeace, WWF, Birdlife, UICN, Friends of Earth, etc.

(8) Una interessant, i recent, aproximació a aquesta realitat i les seves conseqüències socials negatives a: https://www.eldiario.es/politica/activismo-exagerar-diferencias-individuos-competir_0_784972325.html

(9) La construcció i institucionalització del Tercer Sector compleix el paper d'assumir funcions de gestió de conflictes socials que es consideraven responsabilitat de l'Administració i l'Estat. Es tracta de la versió "compassiva" de l'axioma neoliberal de la *superioritat de l'excel·lent iniciativa privada sobre la perversa burocràcia estatal*, iniciativa que s'encarna aquí a ONGs de la "societat civil". Lògicament les primeres a apuntar-se al Tercer Sector van ser les organitzacions pal·liatives amb tradició històrica, en molts casos vinculades a l'església catòlica. Es pot obtenir una aproximació a la situació actual a <http://www.plataformatercersector.es/es/entidades-miembro>, i sobre la institucionalització veure Consell Estatal d'Organitzacions no Governamentals d'Acció Social <http://www.msssi.gob.es/ssi/familiasInfancia/ongVoluntariado/consejos.htm>. Sobre l'estat de limitat reconeixement administratiu de la funció de les organitzacions ecologistes és interessant el contingut del Punt 1 de la carta adreçada per les *cinc grans* a Espanya (Amics de la Terra, Ecologistes en Acció, Greenpeace, WWF i SEO / BirdLife) a govern socialista de Pedro Sánchez, disponible a: <https://www.ecologistasenaccion.org/?p=88088>

(10) La quantitat reconeguda de persones activistes en temes ambientals assassinades ronda les 200 cada any amb lleugeres variacions. En 2016. https://www.eldiario.es/desalambre/activistas-asesinados-medioambiente-Global-Witness_0_664583658.html, el 2017 <http://www.lavanguardia.com/natural/20180202/44467533729/casi-200-ambientalistas-van-ser-assassinats-en-2017-per-defensar-el-planeta.html>

(11) La "**pobresa energètica**" està reconeguda com un "problema" per les grans empreses energètiques (Gas Natural Fenosa, Enel Endesa, Iberdrola) que despleguen polítiques d'imatge amb el suport del Tercer Sector (un exemple en <http://www.cruzroja.es/principal/web/empresas/>). També està reconegut per institucions internacionals com el G-20 (veure "Ministres del G-20 destaquen la necessitat d'eradicar la pobresa energètica" https://www.eldiario.es/economia/Ministros-G20-necesidad-erradicar-energetica_0_782871726.html). La divisió de la "pobresa" en categories separades (energètica, alimentària, etc.), en lloc de considerar-la un fenomen social global té implicacions relacionades amb la precarietat laboral i l'especialització pal·liativa que mereixen una anàlisi pròpia.

D'altra banda, en el *Neollenguatge neoliberal* l'expressió "**una realitat que està aquí per quedar-se**" es va imposant des d'un discurs d'apel·lació a la resignació social davant aspectes conflictius sobre els quals no hi ha voluntat per saber com va arribar "*aquí*", ni ganas d'incidir en ells, ni d'analitzar les seves implicacions.

(12) **Informe Dones i homes a Espanya 2017. INE (PDF)**

<http://www.ine.es/ss/Satellite?>

[L=es_ES&c=INEPublicacion_C&cid=1259924822888&p=1254735110672&pagename=ProductosYServicios%2FPYSLayout¶m1=PYSDetalleGratis](http://www.ine.es/ss/Satellite?L=es_ES&c=INEPublicacion_C&cid=1259924822888&p=1254735110672&pagename=ProductosYServicios%2FPYSLayout¶m1=PYSDetalleGratis) , pag. 9

(13) Font: "Enquesta sobre Equipament i Ús de Tecnologies d'Informació i Comunicació en les Llars. Any 2017 "en

<http://www.ine.es/ss/Satellite?>

[L=es_ES&c=INEPublicacion_C&cid=1259924822888&p=1254735110672&pagename=ProductosYServicios%2FPYSLayout¶m1=PYSDetalleGratis](http://www.ine.es/ss/Satellite?L=es_ES&c=INEPublicacion_C&cid=1259924822888&p=1254735110672&pagename=ProductosYServicios%2FPYSLayout¶m1=PYSDetalleGratis)

(14) Consulta realitzada el 9 de juny de 2018. <https://www.change.org/> és i <https://secure.avaaz.org/page/es/>

. La "matèria primera" d'aquestes plataformes és la recopilació d'adreces electròniques de les persones que donen suport qualsevol de les seves peticions. En el cas de Change.org, el 2018.06.09 tenia 9 peticions en curs a la web, i 6 considerades "victòries", la principal "Mou: no va ser expulsat d'Espanya", va obtenir el suport de 174.555 persones. Altres peticions eren: "Un milió de persones contra el càncer", "La vaca Margarida no va ser sacrificada", "Set menors obtenen la nacionalitat", "El Languí aconseguix que Madrid sigui més accessible", i "Osman i la seva família són acollits a Espanya".

(15) Veure <https://www.salvalaselva.org/> , <https://es.greenpeace.org/es/que-puedes-hacer-tu/peticiones/> ,

<https://es.greenpeace.org/es/qui-som/victories-de-greenpeace/> ,

<https://ecologistasenaccion.org/SPIP/rubrique270.html> .

(16) Dues aproximacions entre moltes: [https://mundo.sputniknews.com/ecologia/201611041064595114-muerte-](https://mundo.sputniknews.com/ecologia/201611041064595114-muerte-abejas-llevar-fin-humanidad/)

[abejas-llevar-fin-humanidad/](http://www.lavanguardia.com/natural/20161005/41771284333/abeja-perill-humanos.html) i <http://www.lavanguardia.com/natural/20161005/41771284333/abeja-perill-humanos.html>

[Miguel Muñiz Gutiérrez és membre de Tanquem Les Nuclears - 100% RENOVABLES, del Col·lectiu 2020 LLIURE DE NUCLEARS, i del Moviment Ibèric Antinuclear a Catalunya. Manté la pàgina de divulgació energètica www.sirenovablesnuclearno.org]